

Atanasio (Jevtić), *L'Infinito cammino. Umanizzazione di Dio e deificazione dell'uomo*, Servitium-Interlogos: Sotto il Monte-Schio 1996, s. 333.

Jedną z opcji współczesnej teologii katolickiej staje się powoli zwracanie się do chrześcijańskiego Wschodu, który proponuje wielkie możliwości ubogacenia naszej zachodniej tradycji teologicznej. W wielu ośrodkach teologicznych trwają poszukiwania możliwości i sposobów zaczerpnięcia ze źródeł tradycji wschodniej. W wielu miejscach na Zachodzie powstały wydawnictwa, które jako swój programy cel obrały propagowanie Wschodu, by Kościół rzeczywiście mógł oddychać „dwoma płucami”: wschodnim i zachodnim. Jednym z takich wydawnictw jest Interlogos we Włoszech. W 1996 r. opublikowało ono tłumaczenie zbioru prac serbskiego prawosławnego biskupa i teologa Atanasia Jevtić'a. Warto zauważyć, że teologia serbska wydała w naszym wieku wielu wybitnych teologów, którzy są praktycznie nieznani i nie zdajemy sobie sprawy, że na terenie Europy istnieje serbska tradycja teologiczna prezentująca wyjątkowe wartości, a jej patriarchą w naszym wieku jest o. Justyn Popowicz.

Podtytuł prezentowanej tutaj książki „humanizacja Boga i przebóstwienie człowieka” dobrze oddaje zasadniczą treść tej publikacji. Na uwagę czytelnika zachodniego zasługuje wiele tematów podjętych w perspektywie wschodniej. W tym miejscu

chciałbym zwrócić uwagę tylko na dwa tematy, przewijające się wielu opracowaniach zawartych w tej publikacji, a mianowicie związki teologii z duchowością oraz ściśle teologiczne ujęcie duchowości chrześcijańskiej.

Teologia wschodnia – bardzo dobrze widać to w refleksjach A. Jevtić’a – upatruje konsekwentnie początku teologii w modlitwie: teologiem jest ten, kto się modli. Takie ujęcie punktu wyjścia teologii chroni ją przed popadnięciem w racjonalizm i kieruje ją na drogę refleksji o charakterze apofatycznym. W ten właśnie sposób staje się bardziej adekwatnym środkiem wypowiedzenia misterium Boga, przy zachowaniu nienaruszalności jego istoty, która jest niepoznawalna. Z powodu takiego ujęcia teologia wschodnia bardziej koncentruje się na ekonomii Bożej oraz na liturgii jako podstawowym języku mówienia o Bogu, a tym samym staje się ona z kolei modlitwą i duchowością.

Jeśli chodzi o problem duchowości, to trzeba przede wszystkim zauważyć, że dla tradycji wschodniej duchowość jest teologią życia w Duchu Świętym. Z tego powodu ma ona strukturę teologiczno-charyzmatyczną, a nie psychologiczną. Struktura psychologiczna duchowości jest szeroko rozpowszechniona na Zachodzie, a dzisiaj zdaje się w ogóle dominować do tego stopnia, że w bardzo licznych wydaniach duchowość jawi się tylko jako pewien typ „wznioślejszej” i „pobożniejszej” psychologii. W takim ujęciu nie ma już miejsca na konkretność relacji z poszczególnymi osobami Bożymi, na podkreślenie pierwszeństwa Ducha Świętego w życiu chrześcijańskim, na dowartościowanie łaski, zbawienia, eschatologii... Recepcja teologii wschodniej, która w znacznej mierze jest teologią duchowości, mogłaby przyczynić się do odnowy duchowości zachodniej.

Książka serbskiego teologa A. Jevtić’a pokazuje jak wiele bogatych i praktycznych inspiracji można znaleźć we wschodniej tradycji teologicznej, która przechowuje i przeżywa wiele ważnych rzeczywistości i wartości chrześcijańskich, które moglibyśmy owocnie wykorzystać w naszych refleksjach teologicznych. Szersze oddychanie „wschodnim płucem” tradycji kościelnej mogłoby pomóc nam w uchronieniu się od pewnych zbyt jednostronnych ujęć, jakie nieustannie zagrażają naszej refleksji teologicznej przesadnie zamykającej się w sobie i nie kontaktującej się z innymi ujęciami i sposobami myślenia.

Ks. Janusz Królikowski